

سازه‌های مؤثر بر تمایل به بیمه محصول انار: مطالعه موردی انارکاران شهرستان نطنز

داریوش حیاتی^{1*} و فاطمه حفاری²

تاریخ پذیرش: 5 اسفند 1392

تاریخ دریافت: 10 آذر 1392

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی سازه‌های مؤثر بر تمایل باغداران شهرستان نطنز به بیمه محصول انار است. مطالعه از طریق روش پیمایش و با استفاده از شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده انجام گرفت. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 250 نفر برآورد شد که به کمک پرسش‌نامه، اطلاعات لازم جمع‌آوری شد. روایی ابزار سنجش از طریق آزمون آلفای کرونباخ، ارزیابی شد که میانگین مقدار ضریب آلفا در حدود 80 درصد به دست آمد. یافته‌های پژوهش نشان داد که تمایل انارکاران به بیمه محصولات با سن، سابقه فعالیت باغداری، آگاهی از بیمه، نگرش مثبت به حق بیمه، ریسک‌پذیری، مشارکت اجتماعی، استفاده از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه، درآمد سالانه، عملکرد و مساحت باغ، رابطه‌ای مستقیم دارد. همچنین آن دسته از انارکارانی که شغل دوم آن‌ها کشاورزی است، در مقایسه با گروهی که شغل اصلی آن‌ها کشاورزی بوده، تمایل بیشتری به بیمه محصول انار داشته‌اند. از طرفی تمایل باغداران انارکاری که بدهی داشته‌اند، در مقایسه با گروهی که بدهی نداشته‌اند، نسبت به بیمه محصول انار بیشتر بوده است. بهره‌مندی از منابع اطلاعاتی به منظور ارتقاء آگاهی عمومی نسبت به بیمه، ارائه خدمات حمایتی به انارکاران خرده‌پا به منظور ترغیب ایشان، تقسیط حق بیمه انارکاران با درآمد کمتر، بخشی از پیشنهادها مطرح شده در این مطالعه در راستای افزایش تمایل انارکاران به بیمه محصول انار است.

واژه‌های کلیدی: باغداران انار، بیمه محصولات کشاورزی، شهرستان نطنز.

1-دانشیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز.

2-دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز.

(*- نویسنده مسئول: hayati@shirazu.ac.ir)

مقدمه

تولید کشاورزی یکی از پرخطرترین فعالیت‌های اقتصادی است، چراکه بروز آفت‌ها، انواع بیماری‌های گیاهی و تغییرات ناگهانی آب‌وهوا ممکن است خسارت زیادی به کشاورزان وارد کند. از این‌رو، استفاده از بیمه به منظور کاهش ضرر و زیان از طریق توزیع آن در میان بهره‌برداران، جایگاهی خاص و اهمیتی بسیار دارد (عین‌الله احمدآبادی، 1387). بیمه محصولات کشاورزی یکی از کاربردی‌ترین واکنش‌های زارعان در برابر ضرر و زیان‌های احتمالی ریسکی و راه‌حلی مناسب برای حداکثرسازی درآمد است. در واقع بیمه محصولات کشاورزی روشی است تا کشاورزان ضرر و زیان‌های احتمالی را بپذیرند و آثار زیان‌بار آن را همراه با بنگاه‌های بیمه‌گر به اشتراک بگذارند است. بنابراین بیمه محصولات کشاورزی یک رفتار عقلایی از سوی تولیدکنندگان است که بنا به ضرورت برای جلوگیری از کاهش تولید و انتخاب مناسب ترکیب نهاده‌ها صورت می‌گیرد و با انعقاد قرارداد بیمه‌ای که بتواند درآمد خالص تولیدکننده را در برابر ریسک‌های تولید و بازار حمایت کند، انجام می‌شود (ماهول و رایت¹، 2003). بیمه، به‌ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته مفید است و اهمیت بسیار زیادی دارد، چراکه به‌طور فزاینده تهنه غذای یک هدف سیاسی است. به‌همین دلیل، این کشورها به این نتیجه رسیده‌اند که حمایت‌های مالی دولت از بیمه مفید و سودمند است (نلسون و لوئمن²، 1987). طبق آمار فائو، بیمه محصولات کشاورزی در شکل‌ها و هدف‌های گوناگون در بیش از 70 کشور استفاده شده است. به‌طور ویژه در کشورهای در حال توسعه، برنامه‌های بیمه محصولات کشاورزی نه تنها به‌منظور حمایت کشاورزان به‌عنوان وسیله‌ای برای مدیریت ریسک، بلکه برای تحقق هدف‌های دیگر مثل افزایش دسترسی کشاورزان به اعتبار، ترویج تولید محصولاتی با ارزش زیاد که ممکن است ریسک منطقه‌ای فراوانی داشته باشد و فراهم کردن پایداری بیشتر برای کشاورزی و صنایع مربوط به آن دایر شده است (واندویر³، 2001).

بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه بیمه محصولات کشاورزی، پارامترهای مختلفی می‌تواند بر تمایل و پذیرش بیمه محصولات کشاورزی از سوی کشاورزان مؤثر باشد. اسمیت و بوکویت⁴ (1996) با هدف بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی از سوی گندم‌کاران مونتانا، متغیرهایی از قبیل سطح تحصیلات کشاورزان، سابقه مواجهه با خطر، میزان بدهی به مؤسسه‌های اعتباری و بانک‌ها، نوسانات میزان

1- Mahul and Wright

2- Nelson and Loehman

3- Vandevveer

4- Smith and Baquet

محصول تولیدی و نیز نرخ حق بیمه را در مشارکت کشاورزان در طرح بیمه گندم مؤثر تشخیص داده‌اند. واندویر (2001) به بررسی پیمایشی تقاضای بیمه از سوی کشاورزان ویتنام شمالی پرداخت. وی نتیجه گرفت که چشم‌انداز و ویژگی‌های بیمه کشاورزی، ویژگی‌های فردی و درآمد مزرعه و کشاورزی و سطح تحصیلات کشاورزان از عوامل اصلی تقاضای بیمه کشاورزی است، به گونه‌ای که برای کشاورزان با درآمد زیاد، احتمال بیشتری برای مشارکت در برنامه‌های بیمه وجود دارد و ویژگی‌های دیگر کشاورزان اهمیت کمتری در مشارکت آن‌ها در برنامه‌های بیمه دارد. همچنین آگاهی کشاورزان از سطح پوشش محصولات کشاورزی اهمیت زیادی بر روی تصمیم‌گیری آن‌ها برای خرید حق بیمه دارد. از طرفی کشاورزان ضمانت (تعهد) محصولات بیشتر و هزینه گرامت پرداختی کمتری را ترجیح می‌دهند. نتایج پژوهش سعادتی و همکاران (2010) نشان داد که همبستگی مثبتی بین سن، سابقه فعالیت کشاورزی، سواد، شرکت در برنامه‌های ترویجی، مقدار زمین‌های دیم و رضایت از بیمه وجود دارد. علاوه بر این، نتایج رگرسیون نشان داد که درآمد حاصل از فعالیت‌های کشاورزی، مقدار زمین‌های دیم، شرکت در برنامه‌های ترویجی و رضایت از بیمه، فاکتورهای مؤثر بر پذیرش بیمه هستند که 53/9 درصد از کل واریانس را توضیح می‌دهند. کرباسی و کامبوزیا (1382) نشان دادند که بین میزان تحصیلات کشاورزان، مالکیت زمین‌های کشاورزی، درآمد سالانه کشاورز، سطح زیر کشت کل محصولات، تمایل آن‌ها به بیمه کردن محصولات و نگرش مثبت آن‌ها نسبت به بیمه محصولات کشاورزی ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین ارتباط منفی و معنی‌داری بین سطح زیر کشت کل محصولات و سن کشاورزان با پذیرش بیمه وجود دارد. بررسی فرجی و میردامادی (1385) نشان می‌دهد که بین متغیرهای سطح سواد، سابقه فعالیت باغداری، سطح زیر کشت، آگاهی از هدف‌ها و فایده‌های بیمه محصولات باغی، شرکت در کلاس‌های آموزشی - ترویجی، تعداد مرتبه‌های تماس با مروجان و کارشناسان بیمه با میزان پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود داشته ولی بین متغیر مستقل سن و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه معکوس و معنی‌دار وجود داشته است.

تاکنون بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه تمایل و تقاضای بیمه محصولات زراعی و دامی صورت گرفته و کمتر به محصولات باغی، به ویژه محصول انار توجه شده است. در شهرستان نطنز، انار جایگاه ویژه‌ای به لحاظ اشتغال و ارزش در صادرات و کسب درآمد برای باغداران دارد. این محصول به‌عنوان مهم‌ترین میوه تولیدی شهرستان نطنز، با سطح زیر کشتی در حدود 1300 هکتار که عمده آن در بخش امامزاده این شهرستان است، سالانه حدود 26 هزار تن تولید دارد که چون رقم آن بیشتر از نوع نادر است و ارزش صادراتی فراوانی دارد، تقریباً 30 درصد آن به خارج از کشور صادر می‌شود (پرتال جهاد کشاورزی شهرستان نطنز، 1392).

همچنین انار، نقش بسزایی در جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرها در این شهرستان دارد و به لحاظ ارزآوری نیز، ن ارزش اقتصادی بسیاری دارد و از نظر کارایی مصرف آب نیز، گیاهی مناسب برای آب و هوای خشک شهرستان نطنز به شمار می رود. تولید این محصول با ارزش نیز، همانند دیگر تولیدات کشاورزی، با خطرات پیش بینی ناپذیر بسیاری مانند خشک سالی و سرمازدگی روبه روست که زیانها و خسارت های بسیاری را به انارکاران تحمیل می کند. بر اساس گزارش جهاد کشاورزی شهرستان نطنز، در اثر سرمازدگی سال 1386، به 80 تا 90 درصد از محصولات باغی، به ویژه انار در این شهرستان خسارت وارد شده است. در اثر این بلایای طبیعی، باغداران زیان های اقتصادی و اجتماعی زیادی را تاکنون متحمل شده اند. پس از سرمازدگی مذکور، بسیاری از انارکاران بر این باورند که بلایایی همچون سرمازدگی و خشک سالی در سال های آتی بیشتر خواهد بود. در حالی که بررسی آمارهای مبادرت به بیمه محصول انار در شهرستان نطنز، رشد چندانی را نشان نداده است. بنابراین هدف این مطالعه، بررسی سازه های فردی، اجتماعی و اقتصادی انارکاران شهرستان نطنز و تأثیر آنها بر تمایل ایشان به بیمه محصول انار بوده است.

روش تحقیق

در این مطالعه، عوامل مؤثر بر تمایل به بیمه انار در سه بُعد سازه های فردی، اجتماعی و اقتصادی بررسی شده است. در بعد فردی، سن، تعداد اعضای خانواده، سابقه فعالیت باغداری، میزان دانش کشاورزان در رابطه با بیمه، نگرش کشاورزان نسبت به حق بیمه، درجه ریسک گریزی بررسی می شود. در بُعد اجتماعی به میزان مشارکت اجتماعی و میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه توجه می شود. در بُعد اقتصادی نیز به مساحت باغ انار، نوع شغل اول، میزان کل درآمد سالانه، میزان بدهی، دریافت وام در طول سه سال گذشته، میزان وام دریافتی و میزان رضایتمندی از وام دریافتی، پرداخته می شود.

تحقیق حاضر از نوع تحقیق پیمایشی¹ بوده و روش شناسی این پژوهش از جنبه هدف، کاربردی بودن و جمع آوری اطلاعات، توصیفی - همبستگی است و شیوه اجرای آن از نوع پژوهش های میدانی است. جامعه آماری آن شامل همه باغداران بخش امامزاده شهرستان نطنز است که قطب محصول انار در این شهرستان محسوب می شود. از بین آبادی های این بخش، آبادی های فمی، عباس آباد، اریسمان، متین آباد، ده آباد، خالد آباد، سرآسیاب و بادرود به شیوه تصادفی ساده از بین آبادی های این بخش انتخاب شدند. انتخاب باغداران نمونه، نیز با روش نمونه گیری تصادفی انجام شده است. جامعه آماری شامل 3153 نفر انارکار بوده

1- Survey Research

است که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران 250 نفر برآورد شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش، پرسش‌نامه با پرسش‌های باز و بسته بوده که روایی صورتی¹ آن‌ها براساس نظرهای متخصصان تأیید شده است. به منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه نیز یک پژوهش راهنما² انجام شد که طی آن 30 نفر از انارکاران، خارج از نمونه انتخاب شدند. آزمون محاسبه آلفای کرونباخ به منظور سنجش میزان پایایی ابزار سنجش، اجرا شد و دامنه ضریب آلفا در رابطه با متغیرهای پژوهش بین 78 درصد تا 89 درصد به دست آمد که میانگین آن در حدود 80 درصد بوده است. در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری Spss نسخه 17 تجزیه و تحلیل شد.

متغیر تمایل به بیمه به لحاظ مفهومی، عبارت از میزان رغبت و نیت باغدار برای مبادرت به بیمه محصول انار خود است. این متغیر به لحاظ کارکردی، به وسیله 11 سؤال که در قالب طیف لیکرت پنج‌موردی تدوین شده بود، سنجیده شد و در نتیجه، مقیاس سنجش آن از نوع فاصله‌ای بوده است (طیف لیکرت با توجه به ماهیت سؤال یا گویه، از دامنه بسیار مخالف؛ مخالف؛ بی‌نظر؛ موافق؛ بسیار موافق و یا از دامنه بسیار کم؛ کم؛ متوسط؛ زیاد؛ بسیار زیاد تشکیل می‌شود). متغیر درجه ریسک‌گریزی به لحاظ مفهومی، میزان گریز و اجتناب بهره‌بردار از کارهایی است که توأم با درصدی خطر است. این متغیر با پنج گویه در قالب طیف لیکرت سنجیده شد (گویه‌هایی همچون میزان تمایل باغدار به انجام فعالیت‌هایی که در آن‌ها احتمال شکست نسبتاً زیاد است؛ میزان ترجیح او برای مبادرت به کاشت محصولات جدید؛ میزان تمایل به دریافت وام برای شروع یک فعالیتی که در آن احتمال سودآوری باشد؛ میزان ترجیح او به کاشت محصولات با قیمت گران در بازار ولی بدون تضمین خرید؛ میزان رغبت به خرید نهال‌های با قیمت گران ولی با ضمانت). در نتیجه مقیاس آن از نوع فاصله‌ای بوده است. متغیر میزان دانش کشاورزان در رابطه با بیمه به لحاظ مفهومی، دربرگیرنده میزان دانش و اطلاعات کشاورز از نوع خدمات بیمه، میزان سطح پوشش بیمه محصول انار، هدف‌ها و فایده‌های بیمه محصول انار بوده است که به لحاظ کارکردی سنجش آن در قالب هفت سؤال و به صورت طیف لیکرت پنج‌موردی (از نوع مقیاس فاصله‌ای)، سنجیده شد. متغیر نگرش باغدار نسبت به حق بیمه، به لحاظ مفهومی دربرگیرنده دیدگاه‌های باغداران انار نسبت به نحوه پرداخت حق بیمه، میزان و مناسب بودن زمان پرداخت آن بوده است که به وسیله پنج سؤال در قالب طیف لیکرت پنج‌موردی و در مقیاس فاصله‌ای سنجیده شد. منظور از متغیر مشارکت اجتماعی، میزان فعال بودن باغدار و مشارکت فیزیکی و فکری او در امور اجتماعی محل زندگی خود بوده است که برای سنجش کارکردی آن، از باغداران در حال سنجش، هفت سؤال در قالب

1- Face Validity

2- Study Pilot

طیف پنج موردی لیکرت، پرسیده شد و در قالب مقیاس فاصله‌ای، متغیر مذکور سنجیده شد. متغیر میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه با پرسش از باغدار درباره منابعی که او در طی سه سال گذشته توانسته درباره بیمه محصولات کشاورزی اطلاعات کسب کند، سنجیده شد. این منابع شامل کلاس‌های ترویجی-آموزشی، برنامه‌های تلویزیونی، رادیویی، مجله‌ها، بروشورها یا تماس با مروج، کارشناسان کشاورزی یا کارشناسان بیمه بوده است.

نتایج و بحث

الف - سازه‌های فردی

نتایج به دست آمده از آزمون آماری تحلیل واریانس (ANOVA) نشان می‌دهد از بین سازه‌های فردی، میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین گروه‌های مختلف سنی، سابقه فعالیت باغداری، دانش در رابطه با بیمه، نوع نگرش نسبت به بیمه و درجه ریسک‌گریزی تفاوت معنی‌داری داشته است. همان‌طور که در جدول 1 نشان داده شده، میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین گروه‌های مختلف سنی دارای تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 بوده است. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی¹، انارکاران جوان‌تر به دلیل تجربه کمتر و آگاه نبودن از خطرهایی که ممکن است باغ آن‌ها را تهدید کند، تمایل کمتری به بیمه داشته ولی انارکاران 30 تا 60 سال به لحاظ داشتن متوسط سنی بیشتر و در نتیجه، تجربه زیادتر در امر کشاورزی می‌دانسته‌اند که کشاورزی فعالیتی توأم با خطرهای بی‌شمار است و به همین دلیل، از طریق بیمه محصولات کشاورزی اقدام به افزایش ضریب اطمینان تولیدات کشاورزی خود کردند تا بدین وسیله قدرت ریسک‌پذیری خود را افزایش دهند. از طرفی کشاورزان بیش از 60 سال، به دلیل کهولت سن و انعطاف‌پذیری کمتر نسبت به طرح‌های جدید (بیمه)، در یک حالت بینابین قرار گرفته‌اند.

در ارتباط با سابقه فعالیت باغداری، بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس میان میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین گروه‌های با سابقه‌های متفاوت و فعالیت باغداری تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 مشاهده شد. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی بین گروهی از آزمودنی‌ها که کمتر از 10 سال سابقه فعالیت باغداری داشته‌اند، با آزمودنی‌هایی که سابقه فعالیت باغداری بین 10 تا 20 سال داشته‌اند، اختلاف معنی‌داری مشاهده شد. با توجه به نتایج می‌توان گفت، آزمودنی‌هایی که کمتر از 10 سال سابقه فعالیت باغداری داشته و تجربه کمتری داشته‌اند، نسبت به آزمودنی‌های با سابقه بیشتر فعالیت باغداری و تجربه بیشتر، تمایل کمتری

1- LSD

107 سازه‌های مؤثر بر تمایل به بیمهٔ محصول انار: مورد مطالعه انارکاران شهرستان نطنز...

نسبت به بیمهٔ محصول باغ خود داشته‌اند. این بدین دلیل است که افراد کم تجربه‌تر، آگاهی کمتری نسبت به خطرهایی که باغ آن‌ها را تهدید می‌کند، داشته‌اند و در نتیجه ضرورت کمتری را برای بیمهٔ محصول انار احساس کرده‌اند. اگرچه بین آزمودنی‌هایی که سابقهٔ کمتر از 10 سال داشته‌اند با آزمودنی‌هایی که بیشتر از 20 سال تجربهٔ باغداری داشته‌اند، از نظر آماری تفاوت معنی‌داری مشاهده نشده ولی تمایل به بیمهٔ آن‌ها بیشتر از باغداران کم تجربه‌تر (کمتر از 10 سال) بوده است.

جدول 1- نتایج آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) مقایسهٔ متغیر مستقل و متغیر وابسته میزان تمایل به بیمه

سطح	میزان F	میانگین مربعات	درجهٔ آزادی	مجموع مربعات	میانگین	سطح	متغیر مستقل
معنی‌داری				941/99	33/96 ^b	کمتر از 30 سال	
0/01	3/76	313/99	3	20436/61	40/01 ^a	30 تا 45 سال	سن
		83/41	245	21378/60	39/92 ^a	45 تا 60 سال	
			248		37/68 ^{ab}	بیشتر از 60 سال	
0/002	5/06	415/85	3	1247/55	35/90 ^b	کمتر از 10 سال	سابقهٔ فعالیت باغداری
		82/16	245	20131/05	42/32 ^a	10 تا 20 سال	
			248	21378/60	39/14 ^{ab}	20 تا 30 سال	
					39/29 ^{ab}	بیشتر از 30 سال	
0/0001	49/44	3064/95	2	6129/902	45/27 ^a	زیاد	سطح دانش
		61/98	246	15248/70	39/46 ^b	متوسط	
			248	1378/60	31/56 ^c	کم	
0/0001	34/31	2331/59	2	4663/19	33/92 ^b	منفی	نوع نگرش نسبت به حق بیمه
		67/94	246	16715/40	41/98 ^a	متوسط	
			248	21378/60	43/21 ^a	مثبت	
0/001	6/96	573/02	2	1146/05	42/51 ^a	کم	درجهٔ ریسک-گریزی
		82/24	246	20232/54	39/55 ^a	متوسط	
			248	21378/60	36/15 ^b	زیاد	

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

a,b,ab میانگین‌های با حرف‌های یکسان تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 نداشته‌اند. دامنه: 54-11.

بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین سطح‌های مختلف دانش در رابطه با بیمه محصولات کشاورزی، تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 مشاهده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج آزمون تعقیبی، آزمودنی‌های با سطح دانش زیاد در رابطه با بیمه تمایل بیشتری نسبت به دو گروه آزمودنی با سطح دانش متوسط و اندک داشته و در عین حال انارکاران با سطح دانش متوسط، نسبت به انارکاران با سطح دانش کم، تمایل بیشتری به بیمه داشته‌اند. پس در نتیجه، گروهی که دانش و آگاهی کمتری در رابطه با بیمه محصولات کشاورزی داشته‌اند، تمایل کمتری به بیمه محصول انار داشته و بالعکس. بنابراین می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که میزان آگاهی و دانش کشاورزان در رابطه با بیمه محصولات کشاورزی، نقش مؤثری در تمایل و پذیرش بیمه از سوی آن‌ها داشته است.

در خصوص متغیر مربوط به نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی، بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین سطح‌های مختلف متغیر مستقل نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی، تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 مشاهده شده است. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی، انارکارانی که نگرشی منفی نسبت به حق بیمه داشته‌اند، در مقایسه با گروهی که نگرشی در حد وسط و مثبت داشته‌اند، تمایل کمتری به بیمه محصول انار داشته‌اند. اگرچه میزان تمایل به بیمه، بین انارکاران با نگرشی مثبت و متوسط از نظر آماری معنی‌دار نشده، اما میانگین میزان تمایل در بین انارکاران با نگرش مثبت به حق بیمه در مقایسه با گروه در حد وسط، بیشتر بوده است. به عبارت دیگر انارکارانی که نگرشی مثبت به حق بیمه محصولات کشاورزی داشته‌اند، نسبت به گروهی که نگرشی متوسط و منفی به حق بیمه محصولات کشاورزی داشته‌اند، از تمایل بیشتری برای بیمه محصول انار برخوردار بود (جدول 1). همچنین بررسی درجه ریسک‌گریزی نشان می‌دهد میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار در بین سطح‌های مختلف درجه ریسک‌گریزی، تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 دارد. بر اساس نتایج، در رابطه با میزان تمایل آزمودنی‌ها نسبت به بیمه محصول انار، گروه با درجه ریسک‌گریزی کم و متوسط در مقایسه با باغداران با درجه ریسک‌گریزی زیاد، تمایل بیشتری برای بیمه محصول انار داشته‌اند. شاید بتوان دلیل این امر را این‌گونه استنباط کرد که باغداران ریسک‌گریزتر طرح بیمه محصولات کشاورزی را به عنوان یک ریسک می‌نگرند و از آن اجتناب می‌کنند و باغدارانی که کمتر ریسک‌گریز بوده‌اند، به میزان بیشتری از آن استقبال می‌کنند. همچنین باغدارانی که بیشتر ریسک‌گریز بوده‌اند، در مقایسه با باغداران با درجه ریسک-گریزی کمتر، بسیار محتاط عمل کرده و نسبت به نوآوری‌ها واکنش مثبت نشان نداده و چون بیمه نیز از دید آن‌ها یک نوآوری محسوب می‌شد که آگاهی زیادی درباره آن نداشتند، تمایل کمتری به آن نشان داده‌اند.

بر طبق جدول 2، آزمون همبستگی پیرسون رابطهٔ معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 بین تعداد اعضای خانواده و تمایل آزمودنی‌ها به بیمهٔ محصول انار نشان داده است. شاید بتوان دلیل این یافته را این‌گونه تحلیل کرد که در این مواقع، سرپرست خانواده احساس مسئولیت بیشتری کرده، بنابراین برای کاهش نگرانی و افزایش اطمینان خاطر، بیمه را به‌عنوان راهکاری برای افزایش اطمینان و کاهش نگرانی، مناسب دیده است.

جدول 2- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تعداد اعضای خانواده و تمایل به بیمه

متغیرها	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (P)
تعداد اعضای خانواده	0/169	0/008

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ب- سازه‌های اجتماعی

جدول 3 نشان می‌دهد بر طبق نتایج آزمون تحلیل واریانس، میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمهٔ محصول انار در بین سطح‌های مختلف میزان مشارکت اجتماعی، تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 دارد. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی، انارکاران با سطح مشارکت اجتماعی کم در مقایسه با انارکاران با سطح مشارکت اجتماعی متوسط و عالی، تمایل کمتری به بیمه داشته‌اند. از طرفی انارکاران با میزان مشارکت اجتماعی در حد متوسط در مقایسه با گروه با مشارکت اجتماعی عالی، تمایل کمتری به بیمهٔ محصول انار داشته‌اند. پس می‌توان دلیل آن را این‌گونه دانست که افراد با میزان مشارکت اجتماعی عالی، به دلیل رفت‌وآمد بیشتر با همکاران بیمه‌گزار، تمایل به بیمه کردن در آن‌ها ایجاد شده باشد. از طرفی افراد اجتماعی‌تر در روابط اجتماعی خود از راه‌های مختلف آگاهی‌شان نسبت به بیمه بیشتر شده و نسبت به آن تمایل بیشتری پیدا کرده‌اند (جدول 3).

جدول 3- نتایج آزمون تحلیل واریانس مقایسهٔ متغیر مستقل و متغیر وابسته میزان تمایل به بیمه

متغیر	سطوح متغیر مستقل	میانگین	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F میزان	سطح معنی‌داری
مشارکت اجتماعی	زیاد	39/77 ^a	1338/34	2	669/17	8/21	0/0001
	متوسط	37/08 ^b	20040/25	246	81/46		
	کم	29/66 ^c	21378/60	248			
میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه	زیاد	46 ^a	2250/50	2	1125/25	14/47	0/0001
	متوسط	41/21 ^b	19128/10	246	77/75		
	کم	36/41 ^c	21378/60	248			

مأخذ: یافته‌های تحقیق

a,b,ab میانگین‌های با حرف‌های یکسان تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 نداشته‌اند.

در خصوص میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه، تفاوت معنی داری در سطح احتمال 0/01 مشاهده می‌شود. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی، انارکارانی که از منابع اطلاعاتی بیشتری در رابطه با بیمه محصولات کشاورزی استفاده کرده‌اند و دسترسی بیشتری به این منابع داشته‌اند، نسبت به گروهی که دسترسی و استفاده آن‌ها از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه در حد متوسط و کم بوده، تمایل بیشتری به بیمه کردن باغ انار خود داشته‌اند. همچنین انارکارانی که میزان استفاده آن‌ها از منابع اطلاعاتی در حد متوسط بوده است، نسبت به باغدارانی که به میزان کمی از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه بهره برده‌اند، تمایل بیشتری به بیمه داشته‌اند. این امر بدین دلیل است که باغدارانی که از منابع و کانال‌های اطلاعاتی بیشتری بهره برده‌اند، به میزان بیشتری از هدف‌ها و فایده‌های بیمه محصولات کشاورزی آگاهی یافته و تمایل بیشتری به بیمه پیدا کرده‌اند.

ج- سازه‌های اقتصادی

با توجه به نتایج آزمون تحلیل واریانس (جدول 4)، میزان تمایل به بیمه محصولات انار در بین سطح‌های مختلف مساحت باغ انار، تفاوت معنی داری در سطح احتمال 0/01 داشته است. بر طبق نتایج آزمون تعقیبی، آزمودنی‌هایی که مساحت باغ انار آن‌ها بیش از 0/5 هکتار بوده است، تمایل بیشتری برای بیمه محصولات انار داشته‌اند. این یافته می‌تواند بیانگر به صرفه بودن بیمه برای انارکارانی که باغ بیشتری در اختیار دارند، همچنین آن‌هایی که با کمبود بودن نقدینگی و درآمد کم با مساحت باغ کمتر و در نتیجه نبود ارزش کافی محصول مواجه‌اند، باشد (جدول 4). یافته‌های مذکور مطابق با یافته‌های کرباسی و کامبوزیا (1382) و گودوین (1993) است. بر طبق نتایج آزمون تعقیبی، بین آزمودنی‌هایی که شغل اول (اصلی) آن‌ها کشاورزی و دامداری بوده است، با آن‌هایی که در اصل کارمند بوده‌اند، تفاوت معنی داری مشاهده شده است؛ به طوری که انارکارانی که کارمند بوده‌اند، تمایل بیشتری به بیمه محصولات انار داشته‌اند. دلیل این امر را می‌توان این گونه استنباط کرد که انارکارانی که شغل اصلی آن‌ها کشاورزی و دامداری بوده، مهارت بیشتری در شغل خود داشته، در نتیجه نسبت به خود اطمینان بیشتری برای موفقیت داشته‌اند. از طرفی بین آزمودنی‌هایی که شغل اول (اصلی) آن‌ها کارمندی بوده، با آزمودنی‌هایی که شغل اصلی آن‌ها کارگری بوده، تفاوت معنی داری وجود داشته است. بر اساس میانگین میزان تمایل انارکاران به بیمه در بین دو گروه کارمند و کارگر، آزمودنی‌هایی که شغل اصلی آن‌ها کارمندی بوده، نسبت به آزمودنی‌هایی که شغل اصلی آن‌ها کارگری بوده، تمایل بیشتری برای بیمه محصولات انار دیده شده است. شاید در توجیه این یافته بتوان گفت که کارمندان نسبت به کارگران درآمد بیشتری داشته، در نتیجه تمایل بیشتری برای بیمه کردن باغ انار خود داشته‌اند (جدول 4).

در ارتباط با سطح‌های مختلف میزان درآمد سالانه، بر اساس نتایج آزمون تعقیبی، بین آزمودنی‌هایی که

111 سازه‌های مؤثر بر تمایل به بیمه محصول انار: مورد مطالعه انارکاران شهرستان نطنز... ..

بیشتر از 10 میلیون تومان درآمد سالانه داشته‌اند با آزمودنی‌هایی که بین سه تا شش میلیون تومان و کمتر از سه میلیون تومان داشته‌اند، اختلاف معنی‌داری وجود داشته است. این بدان معنی است که در بین این سه گروه، آزمودنی‌هایی که درآمد سالانه بیشتری داشته‌اند، تمایل بیشتری برای بیمه محصول انار خود داشته‌اند. نتایج مذکور با یافته‌های کرباسی و کامبوزیا (1382) همسوست.

جدول 4- نتایج آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) مقایسه متغیر مستقل و متغیر وابسته میزان تمایل به بیمه

متغیر مستقل	سطح‌های متغیر	میانگین	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F میزان	سطح معنی‌داری
مساحت باغ انار	کمتر از 0/5 هکتار	37/26 ^b	829/51	2			
	0/5 تا 1 هکتار	40/70 ^a	20549/08	246		4/96	0/008
	بیشتر از 1 هکتار	41/59 ^a	21378/60	248			
نوع شغل اول	کشاورزی و دامداری	37/70 ^b					
	کارمند	42/03 ^a	1279/93	3			
	آزاد	38/82 ^{ab}	19911/58	244		5/22	0/002
	کارگر	32/18 ^b	21191/51	247			
	کمتر از 3	37/48 ^b	1338/54	3			
	3 تا 6	36/70 ^b	20040/05	245		5/45	0/001
درآمد (میلیون تومان)	6 تا 10	39/59 ^{ab}	21378/60	248			
	بیشتر از 10	42/78 ^a					
	بدون بدهی	34/08 ^b	2007/14	3			
میزان بدهی (میلیون تومان)	کمتر از 5	40/23 ^a	19155/95	244			
	5 تا 10	38/79 ^a	21163/09	247		8/52	0/0001
	بیشتر از 10	41/80 ^a					
میزان رضایتمندی از وام دریافتی	خیلی راضی	44/60 ^a	1376/83	4			
	راضی	38/85 ^b	7410/40	123		5/71	0/0001
	بی تفاوت	35/72 ^b	8787/24	127			
	ناراضی	35/35 ^b					
	خیلی ناراضی	39/90 ^{ab}					

مأخذ: یافته‌های تحقیق

a,b,ab میانگین‌های با حرف‌های یکسان تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال 0/01 نداشته‌اند.

همچنین در ارتباط با میزان بدهی، استفاده از تسهیلات بانکی، میزان وام دریافتی و میزان رضایتمندی از وام دریافتی، نتایج آزمون تحلیل واریانس حاکی از وجود اختلاف معنی داری در سطح احتمال 0/01 است. براین اساس، آزمودنی‌هایی که بدهی نداشته‌اند، نسبت به گروه‌هایی که در سطح‌های مختلف، بدهی داشته‌اند، تمایل کمتری به بیمه محصول انار وجود داشته است. شاید در رابطه با این یافته بتوان این گونه استدلال کرد که انارکارانی که ریسک‌پذیرتر بوده‌اند، بیشتر به قرض کردن پول از بانک‌ها یا دیگران اقدام کرده‌اند که این با یافته‌های قبلی مطابقت دارد. بنا به نتایج آزمون تعقیبی، بین میانگین تمایل آزمودنی‌هایی که از وام دریافتی خیلی راضی بوده‌اند با گروه‌های دیگر به جز گروهی که از وام دریافتی خیلی ناراضی بوده‌اند، اختلاف معنی‌داری وجود داشته است.

بر اساس نتایج جدول 4، آزمودنی‌هایی که از وام دریافتی خیلی راضی بوده‌اند، نسبت به گروه‌هایی با سطح‌های کمتری از رضایتمندی، تمایل بیشتری برای بیمه محصول انار داشته‌اند. شاید در رابطه با این یافته بتوان این گونه سخن گفت که چون بانک کشاورزی هم متولی پرداخت وام و هم متولی بیمه است، پس نگرشی که افراد نسبت به بانک کشاورزی در رابطه با وام داشته‌اند، همان نگرش را نسبت به بیمه نیز داشته‌اند؛ یعنی همان دیدگاه تا حدودی عمومیت پیدا کرده است. در نهایت اینکه، مقایسه میانگین‌ها، بین میزان تمایل آزمودنی‌ها به بیمه باغ انار در سطح‌های مختلف میزان وام دریافتی اختلاف معنی‌داری نداشته است. همچنین نتیجه‌های آزمون تی-استیودنت نشان داد که بین میانگین تمایل آزمودنی‌ها به بیمه محصول انار بین دو گروهی که در طول سه سال گذشته وام دریافت کرده‌اند و گروهی که وام دریافت نکرده‌اند، اختلاف معنی‌داری وجود نداشته است.

تعیین همزمان سازه‌های مؤثر بر تمایل انارکاران به بیمه محصول انار

به منظور پیش‌بینی میزان تغییرهای متغیر میزان تمایل به بیمه محصول انار و بررسی رابطه دیگر متغیرهای مستقل بر روی این متغیر وابسته، از آزمون رگرسیون مرکب¹ بهره برده شد. در این تحلیل، تمامی متغیرها به شیوه مرحله‌ای² وارد معادله رگرسیونی شدند. همان‌طور که جدول 5 نشان می‌دهد، از بین متغیرهای مذکور، سه متغیر «نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی»، «میزان مشارکت اجتماعی»، «تعداد اعضای خانوار» به ترتیب وارد معادله شدند. این بدین معنی است که از بین متغیرهای موجود، این سه متغیر قادر به تبیین تمایل انارکاران به بیمه محصول انار به‌طور همزمان بوده است. تحلیل رگرسیونی نشان داد که به ازای

1- Multiple Regression

2- Stepwise

یک واحد تغییر در متغیرهای مستقل «نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی»، «میزان مشارکت اجتماعی»، «تعداد اعضای خانوار» تغییراتی به ترتیب برابر با 0/015، 0/510، 1/305 واحد در سطح متغیر وابسته «میزان تمایل به بیمه محصول انار» ایجاد می‌شود. متغیر مستقل «نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی»، به تنهایی حدود 0/16 از میزان تغییرات در متغیر وابسته «میزان تمایل به بیمه محصول انار» را توضیح می‌دهد. متغیر مستقل «میزان مشارکت اجتماعی»، به تنهایی حدود 0/09 از میزان تغییرات در متغیر وابسته «میزان تمایل به بیمه محصول انار» را توضیح می‌دهد. همچنین متغیر مستقل «تعداد اعضای خانوار»، به تنهایی حدود 0/04 از میزان تغییرات در متغیر وابسته «میزان تمایل به بیمه محصول انار» را توضیح می‌دهد. (جدول 5). با توجه به مقدار ضریب تعیین تعدیل شده¹ نیز این متغیرها در مجموع قادرند 29 درصد از تغییرها را در میزان تمایل باغداران به بیمه محصول انار پیش‌بینی کنند (جدول 6).

جدول 5- نتایج رگرسیون چند متغیره به روش مرحله‌ای، به منظور تعیین تأثیر همه سازه‌های مؤثر بر تمایل به بیمه محصول انار

متغیرها	آماره B	خطای استاندارد B	بتا	سطح معنی‌داری آماره T
نوع نگرش نسبت به حق بیمه محصولات کشاورزی	0/015	0/241	0/406	0/0001
میزان مشارکت اجتماعی	0/510	0/149	0/318	0/001
تعداد اعضای خانوار	1/305	0/598	0/209	0/032

مأخذ: یافته‌های تحقیق
Constant= ۱۰۶/۶۱۱; F=۷۸۱/۱۲۷; Sig. F= ۰/۰۰۰

جدول 6- رگرسیون چند متغیره به روش مرحله‌ای به منظور تعیین نقش هر کدام از متغیرهای وارد شده در معادله در میزان تغییرات متغیر وابسته میزان تمایل به بیمه محصول انار

متغیرها	R مرکب	R ²	R ² تعدیل شده	تغییرات R ²
نوع نگرش نسبت به حق بیمه کشاورزی	0/403	0/163	0/153	0/163
میزان مشارکت اجتماعی	0/501	0/251	0/233	0/088
تعداد اعضای خانوار	0/539	0/291	0/266	0/04

مأخذ: یافته‌های تحقیق

1- R2 Adjust

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این مطالعه، تبیین سازه‌های مؤثر بر تمایل انارکاران به بیمه محصول انار نشان داد، از بین سازه‌های فردی، گروهی که نسبتاً مسن‌تر، سابقه فعالیت باغداری بیشتر و تعداد اعضای خانواده بیشتری داشته و از آگاهی بیشتری نسبت به بیمه و نگرشی مثبت‌تر به حق بیمه برخوردار بوده‌اند و همچنین ریسک‌پذیرتر بوده‌اند، تمایل بیشتری برای بیمه محصول انار داشته‌اند. از نظر سازه‌های اجتماعی، انارکارانی که مشارکت اجتماعی بهتری داشته و به میزان بیشتری از منابع اطلاعاتی در رابطه با بیمه بهره‌مند شده‌اند، تمایل بیشتری برای بیمه از خود نشان داده‌اند. با توجه به یافته‌های قبلی در رابطه با نقش مثبت دانش و نگرش بر تمایل به بیمه، می‌توان انتظار داشت انارکارانی که اطلاعات بیشتری از کانال‌های مختلف در رابطه با بیمه کسب می‌کنند، با افزایش دانش و تغییر نوع نگرش آن‌ها نسبت به بیمه، تمایل بیشتری به بیمه داشته باشند. سازه‌های اقتصادی انارکاران بررسی شده بیانگر این بود که گروه با درآمد سالانه بیشتر و مساحت باغ انار بیشتر تمایل بیشتری به بیمه داشته‌اند. همچنین گروهی که شغل دوم آن‌ها کشاورزی بوده، در مقایسه با گروهی که فقط به کشاورزی اشتغال داشته‌اند، تمایل بیشتری به بیمه محصول انار داشته‌اند. از طرفی انارکارانی که بدهی داشته‌اند، در مقایسه با گروهی که بدهی نداشته‌اند، تمایل بیشتری به بیمه محصول انار داشته‌اند. همچنین با توجه به نتایج مذکور، هر چه مساحت باغ بیشتر، عملکرد و درآمد آن نیز بیشتر و از طرفی هرچه عملکرد و درآمد انارکاران بیشتر باشد، بیمه برای آن‌ها صرفه اقتصادی بیشتری داشته و تمایل بیشتری برای بیمه کردن داشته‌اند. با توجه نتایج این پژوهش و به منظور افزایش تمایل به بیمه در بین انارکاران و ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی کشور، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

برای افزایش تمایل به بیمه و پذیرش آن از سوی انارکاران، باید آگاهی عمومی آن‌ها را نسبت به بیمه افزایش داد. این مهم از طریق تهیه و تدوین منابع اطلاعاتی مختلف در رابطه با بیمه میسر است، این منابع اطلاعاتی می‌تواند دربردارنده برگزاری کلاس‌های آموزشی - ترویجی در زمینه آگاه‌سازی کشاورزان به فایده‌ها و اهمیت بیمه، برقراری ارتباط بهتر و بیشتر مروجان کشاورزی و نمایندگان بیمه با کشاورزان و تهیه برنامه‌های آموزشی تلویزیونی و رادیویی در خصوص معرفی هر چه بیشتر طرح‌های بیمه محصولات کشاورزی و نیز فعالیت‌های صندوق بیمه محصولات کشاورزی به منظور ارتقاء فرهنگ استفاده از بیمه کشاورزی در کشور باشد. پیشنهاد می‌شود تا مسئولان و سیاست‌گذاران با به کارگیری تدبیرها و سیاست‌های حمایتی، راهکارهای مناسبی به منظور حمایت از کشاورزان خرده‌پا و جذب آن‌ها به بیمه به کار بندند. همچنین توصیه می‌شود، باغداران را تشویق به عضویت در تشکلهایی چون تعاونی‌های انارکاران کنند. از طرفی با توجه به اینکه گروهی که از مشارکت اجتماعی بیشتری برخوردار بوده‌اند، در مقایسه با گروه با

مشارکت اجتماعی کمتر، تمایل بیشتری به بیمه داشته‌اند، بنابراین با تشویق انارکاران به عضویت در این تشکل‌ها، دسترسی و اطلاع‌رسانی به آن‌ها سریع‌تر و بیشتر می‌شود.

بر اساس نتیجه‌های به دست آمده، انارکاران کم‌درآمد نسبت به گروه پردرآمد، به دلیل نداشتن نقدینگی کافی در زمان پرداخت حق بیمه، تمایل کمتری به بیمه داشته‌اند. پیشنهاد می‌شود برای رفع این مشکل، مبلغ حق بیمه به صورت وام بدون بهره به نمایندگی انارکاران، از سوی بانک کشاورزی به صندوق بیمه محصولات کشاورزی پرداخت شود. در این راستا، در صورتی که انارکاران خسارت ببینند، مقدار وام مذکور از خسارت پرداختی کسر می‌شود و در صورتی که انارکاران در آن سال خسارت نبینند، بعد از برداشت محصول، بدهی خود را به بانک پرداخت خواهند کرد. با اجرای این رویکرد، نوع نگرش ایشان نسبت به حق بیمه نیز بهتر خواهد شد؛ در نتیجه تمایل آن‌ها به بیمه کردن محصولات خود، بیشتر می‌شود. نظر به اینکه انارکاران با درجه ریسک‌گریزی کم در مقایسه با گروه با درجه ریسک‌گریزی زیاد، تمایل بیشتری به بیمه داشته‌اند. این نقیصه را می‌توان با افزایش سطح پوشش بیمه محصولات مختلف و افزایش خطرهای تهدیدی که بیمه می‌تواند تحت پوشش قرار دهد، همچنین عملکرد صحیح صندوق بیمه در پرداخت غرامت‌ها و خسارات کاهش داد. در رابطه با افزایش خطرهای تهدیدی که بیمه می‌تواند تحت پوشش قرار دهد، با توجه به اینکه از بین حوادث زیان‌بار برای باغ انار از دید انارکاران، آفت کرم گلوگاه بیشترین تهدید برای باغ شمرده شده و از طرفی بیشترین خسارت را به محصول انار وارد می‌کند، می‌توان آفت کرم گلوگاه را جزء خطرهای زیر پوشش بیمه محصول انار توصیه کرد.

بر اساس نتایج این مطالعه، انارکارانی که شغل اصلی آن‌ها کشاورزی بوده، در مقایسه با گروهی که کشاورزی شغل دوم آن‌ها محسوب می‌شده است، تمایل کمتری به مشارکت در طرح بیمه محصول انار داشته‌اند. بنابراین پیشنهاد می‌شود با ایجاد زمینه‌های مناسب کسب درآمد (صنایع تبدیلی، صنایع دستی و گردشگری روستایی و گردشگری کشاورزی) و در نتیجه، کاهش نوسان‌های درآمدی، نوسان‌های عملکرد تولیدی را _ که پیش‌بینی‌پذیر نیستند _ جبران کرد و از طرفی آن‌ها، با افزایش درآمد، نسبت به بیمه محصول انار خود، تمایل بیشتری نشان خواهند داد.

یکی از اقدام‌های اساسی برای افزایش مشارکت کشاورزان در طرح‌های بیمه، افزایش رضایتمندی کشاورزان از بانک است. بانک کشاورزی به عنوان بیمه‌گر باید سعی کند در نزد کشاورزان نسبت به خود تعهد ایجاد کند و با ارائه خدمات مطلوب‌تر به کشاورزان تا حد ممکن برای افزایش وجهه خود در محیط

روستاها و بین کشاورزان تلاش کند و نیز بکوشد در رقابت با بانک‌های دیگر، بیشتر نیازها و خواسته‌های کشاورزان را برآورده کند. در آخر، به منظور بررسی و جهت دادن به برنامه‌های آتی صندوق بیمه، تشکیل انجمنی با عنوان «انجمن تحقیقات بیمه کشاورزی» متشکل از محققان متخصص در بیمه، کارشناسان صندوق بیمه کشاورزی و متصدیان وزارت جهاد کشاورزی، ضروری به نظر می‌رسد تا علاوه بر ارائه راهنمایی‌ها و کمک‌های فنی به کارشناسان صندوق بیمه در برآورد صحیح حق بیمه بر اساس پژوهش‌های علمی و اطلاعات صحیح و اصلاح سیستم اجرایی بیمه در موارد خاص، نقش مهم خود را ایفا کنند و در جهت دادن به هدف‌های کلان بیمه کشاورزی ایران مؤثر باشند. همچنین از تجربه‌های دیگر کشورها با بومی کردن آن و وفق دادن با شرایط کشور برای بهینه کردن عملکرد و کارایی صندوق بیمه محصولات کشاورزی استفاده شود.

منابع

پرتال مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان نطنز (1392) قابل بازیابی در درگاه الکترونیک www.agri-natanz.ir (آخرین دستیابی 1392/11/30)

سرمد ز، بازرگان ع. و حجازی ا (1379) روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران، ایران.

فرجی ا. و میردامادی م (1385) بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند. علوم کشاورزی. 3: 489-499.

عین‌اللهی احمدآبادی م (1387) عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم کاران استان زنجان مطالعه موردی شهرستان خداآبند. اقتصاد کشاورزی و توسعه. 63: 51-70.

کرباسی ع. و کامبوزیان (1382) بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی استان سیستان و بلوچستان. اقتصاد کشاورزی و توسعه. 41 و 42: 167-184.

Fafchamps M (2002) Insurance market efficiency and crop choices in pakistan. *Development Economics* 453-419: 67. Available at www.elsevier.com/locate/econbase (Last access: 5 February 2011).

Goodwin B. K (1993) An empirical analysis of the demand for multiple peril crop insurance. *American Journal of Agricultural Economics*. 4:425-434.

Mahul O. and Wright B. D (2003) Designing optimal crop revenue insurance. *American Agricultural Economics*. 3: 580-589.

Mojarradi G. R., Zamani G. H. and Zarafshani K (2008) Analysis of factors influencing

farmers' attitude toward private crop insurer using Path Analysis. *American – Eurasian Agriculture & Environmental Sciences*. 1: 100-105.

Nelson C. H. and Loehman E. T (1987) Further toward a theory of agricultural insurance. *American Agricultural Economics*. 3: 523-531. Available at www.jstor.org/stable/1241688 (Last access: 12 January 2011).

Sadati S. A., Rostami Ghobadi F., Mohamadi Y., Sharifi O. and Asakereh A (2010) Survey of effective factors on adoption of crop insurance among farmers: A case study of Behbahan County. *African Agricultural Research*. 16: 2237-2242. Available at www.academicjournals.org/AJAR (Last access: 12 January 2011).

Smith V. and Baquet A. E (1996) The demand for multiple peril crop insurance: Evidence from montana wheat farms. *American Agricultural Economics*. 1: 189-201.

Vandevveer M. L (2001) Demand for area crop insurance among litchi producers in Northern Vietnam. *Agricultural Economics*. 26:173–184. Available at www.elsevier.com/locate/agecon (Last access: 10 January 2011).

Effective Factors on Willingness to Pomegranate Insurance: The Case of Pomegranate Growers in Natanz County

Dariush Hayati^{1*} and Fatemeh Haffari²

Received: 5 December, 2013

Accepted: 25 February, 2014

Abstract

The aim of this study is to investigate factors affecting pomegranate growers' tendency toward agricultural insurance in Natanz County. Sample size was 250 that were selected by Kucran formula collected by questionnaire. Questionnaire reliability was examined by Cronbach's Alpha method about 80 percent. Findings revealed that willingness to insurance has direct relation with age, background in orchard production, number of household members, awareness toward insurance, positive attitude about insurance, risk prone, social participator, use of information resources in relation to insurance, annual income, production amount, total area of orchard. Moreover, those pomegranate growers that agricultural production was their second job, in compare to those who agricultural production was their main job, had more tendency toward insurance. Besides, those who got into debt in compare to those who did not get into debt had more tendency toward insurance. Using information resources to enhance pomegranate growers' awareness toward insurance, delivering supportive services for small holder pomegranate growers, and installment of insurance amount for those who have less earned income, are some part of those recommendations which have been presented in this study in order to enhance tendency toward agricultural insurance.

Keywords: Agricultural insurance, Pomegranate growers, Natanz County

---

1- Associate Prof., Department of Agricultural Extension & Education, Shiraz University, Iran.

2- Graduated M.Sc. Student, Department of Agricultural Extension & Education, Shiraz University, Iran.

(*- Corresponding author Email: hayati@shirazu.ac.ir)